

РОЗРОБЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СТРАХОВИХ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР В УКРАЇНІ

ЯВОРСЬКА Т. В.

УДК 368.021 (477)

Яворська Т. В. Розроблення державної системи економічної безпеки страхових підприємницьких структур в Україні

У статті розглянуто сутність економічно безпечної страхової компанії та визначено зовнішні та внутрішні загрози в її діяльності. Запропоновано та охарактеризовано функціональні елементи системи економічної безпеки страхового підприємництва в Україні: система раннього реагування, оцінки ризику, норми вітчизняного законодавства, заходи фінансового оздоровлення, захист інтересів страхувальників, антишахрайські дії, пов'язані із відмиванням грошей та страховим шахрайством. Задля посилення економічної безпеки вітчизняних страхових компаній запропоновано низку змін у законодавчих документах, рекомендації щодо активнішого використання процедури тимчасової адміністрації під час фінансового оздоровлення страхових компаній.

Ключові слова: страхове підприємництво, економічна безпека, ризику, стрес-тестування, фінансове оздоровлення, страхові компанії.

Бібл.: 8.

Яворська Тетяна Василівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри банківського і страхового бізнесу, Львівський національний університет ім. І. Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна)

E-mail: tanya_yav@ukr.net

УДК 368.021 (477)

UDC 368.021 (477)

Яворская Т. В. Разработка государственной системы экономической безопасности страховых предпринимательских структур в Украине

В статье рассмотрена сущность экономической безопасной страховой компании и определены внешние и внутренние угрозы ее деятельности. Предложены и охарактеризованы функциональные элементы системы безопасности страхового предпринимательства в Украине: система раннего реагирования, оценки риска, нормы отечественного законодательства, меры финансового оздоровления, защита интересов страхователей, антимошеннические действия, которые связаны с отмытием денег и страховым мошенничеством. Предложен ряд изменений в законодательных документах для усиления экономической безопасности отечественных страховых компаний, рекомендации по активному использованию процедуры временной администрации во время финансового оздоровления страховых компаний.

Ключевые слова: страховое предпринимательство, экономическая безопасность, риски, стресс-тестирование, финансовое оздоровление, страховые компании.

Библ.: 8.

Яворская Татьяна Васильевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры банковского и страхового бизнеса, Львовский национальный университет им. И. Франко (ул. Университетская, 1, Львов, 79000, Украина)

E-mail: tanya_yav@ukr.net

Yavorskaya T. V. Development of a state system of economic security of insurance entrepreneurial structures in Ukraine

The article considers the essence of an economically secure insurance company and identifies external and internal threats to its activity. It proposes and characterises functional elements of the system of security of insurance entrepreneurship in Ukraine: system of early response, risk assessment, norms of domestic legislation, measures of financial recovery, protection of insurers' interests, and anti-fraudulent actions, which are connected with money laundry and insurance fraud. It offers a number of changes in legislation for strengthening economic security of domestic insurance companies, recommendations on active use of the procedure of temporary administration during financial recovery of insurance companies.

Key words: insurance entrepreneurship, economic security, risks, stress testing, financial recovery, insurance companies.

Bibl.: 8.

Yavorskaya Tatyana V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Banking and Insurance Business, Ivan Franko National University of Lviv (vul. Universytetska, 1, Lviv, 79000, Ukraine)
E-mail: tanya_yav@ukr.net

Перед вітчизняними страховими підприємницькими структурами потреба у створенні системи економічної безпеки стоїть особливо гостро через їх функціонування у нестабільних умовах. При цьому економічна безпека страхових компаній неможлива без створення, регулювання і підтримки державою сприятливих для цього умов. З іншого боку – економічна безпека держави неможлива без стабільних ефективно функціонуючих підприємницьких структур, зокрема страхових.

У вітчизняній страховій науці ряд авторитетних науковців вивчали проблеми переважно фінансової безпеки. У низці колективних монографій («Нові вектори розвитку страхового ринку України», «Страховий ринок України: стан та перспективи розвитку») їх автори розглядають фінансову безпеку страхових компаній, визначають складові механізми забезпечення фінансової безпеки страхових компаній [1, с. 299 – 316; 2, с. 314 – 361].

Значення та визначальну роль фінансової безпеки для страхування життя, проблеми страхового шахрайства пояснює О. Залетов у монографії «Убезпечення життя» [3, с. 67 – 81]. Більш конкретно сутність економічної безпеки страхової компанії розглядається у колективній монографії «Страховання в системі економічної безпеки» [4, с. 54 – 67]. Більшість наукових статей присвячено проблемам фінансової безпеки страхових компаній (А. М. Єрмошенко, П. О. Нікіфоров, С. С. Кучерівська). У вказаних наукових дослідженнях система економічної безпеки страхових підприємницьких структур та її формування державою не розкривається. З огляду на це метою статті є обґрунтування елементів державної системи економічної безпеки страхових підприємницьких структур в Україні.

Економічно безпечна страхова підприємницька структура (страхова компанія) – це суб'єкт, що виваже-

но підходить до здійснення своєї діяльності, оператив-но реагує на будь-які ринкові невдачі, зовнішні та внутрішні загрози з метою їх мінімізації або уникнення. До основних *зовнішніх загроз* належать: неспроможність наглядових органів контролювати кризові тенденції на фінансовому ринку, високий рівень залежності від зовнішнього перестраховування, недосконалість вітчизняного страхового законодавства, розвиток страхового шахрайства як на національному, так і міжнародному рівнях, тінізація та криміналізація економіки, різка зміна валютного курсу та нестабільність курсу національної валюти, недобросовісні дії конкурентів на фінансовому ринку, кризові процеси у реальному секторі національної економіки.

Внутрішні загрози впливають на діяльність та фінансову стійкість окремо взятого суб'єкта страхового підприємництва, а потім вже можуть позначитися на страховому підприємстві країни загалом. Такі загрози породжуються здебільшого неналежною, помилковою політикою всередині страхової компанії, низьким рівнем менеджменту, що ухвалює необґрунтовані рішення. Для мінімізації виникнення внутрішніх загроз суб'єкти страхового підприємництва мають дотримуватися таких основних умов:

1. Наявність страхових резервів у обсязі, достатньому для майбутніх виплат (формується не від отриманих доходів, а від зобов'язань страхової компанії, яка приймає їх на себе відповідно до договору страхування).

2. Відповідний обсяг сплаченого статутного капіталу, що має забезпечувати проведення страхової діяльності та виконання зобов'язань за договорами страхування.

3. Ефективна інвестиційна діяльність, яка дає змогу: покривати негативний фінансовий результат від страхової діяльності, передавати частину отриманого прибутку страхувальнику, збільшувати обсяги власного капіталу, який у кризових ситуаціях може використовуватися для виконання взятих зобов'язань.

4. Збалансований страховий портфель, фактичний обсяг якого впливає на безпечну ситуацію у страховому підприємстві.

5. Відповідний склад і структура витрат страхових компаній. Головна стаття витрат – виплати страхових сум і страхового відшкодування. Для забезпечення фінансової стійкості необхідно звести до мінімуму витрати на ведення справи і зробити оптимальними витрати, пов'язані із страховими зобов'язаннями.

6. Належний рівень фактичного запасу платоспроможності (нетто-активів). Фактичний запас визначається за даними фінансової звітності шляхом вирахування із вартості майна зобов'язань, у тому числі страхових, а також вартості нематеріальних активів. Обов'язковою умовою є перевищення фактичного запасу платоспроможності над нормативним.

Недотримання страховими компаніями вказаних умов послаблюють їх економічну безпеку. Водночас за таких умов страхова компанія може створювати небезпеку державі, іншим страховим підприємницьким структурам чи господарюючим суб'єктам, фізичним особам. Тому формувати систему

управління економічною безпекою страхового підприємства мають відповідні органи влади, зокрема органи страхового нагляду, самі суб'єкти страхового підприємства та їх об'єднання. При цьому процес гарантування економічної безпеки не має зводитися до протистояння, захисту від економічних злочинів, а має бути процесом більш містким та охоплювати заходи щодо виявлення, попередження небезпек і загроз як випадкових, так і навмисних, спрямованих проти власності, персоналу чи фінансових, адміністративних, іміджевих ресурсів. Формування економічної безпеки суб'єкта страхового підприємства повинно відбуватися ще при його заснуванні, формуванні системи управління, усі його функціональних сфер.

На нашу думку, основними функціональними елементами системи економічної безпеки у страховому підприємстві мають бути:

1) використання тестів раннього реагування та проведення стрес-тестування суб'єктами страхового підприємства і Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг;

2) якісна система оцінки ризику;

3) відповідні норми вітчизняного законодавства та внутрішня регламентація на рівні кожного окремого суб'єкта страхового підприємства;

4) відповідні норми вітчизняного законодавства та внутрішня регламентація на рівні кожного окремого суб'єкта страхового підприємства;

5) заходи фінансового оздоровлення для забезпечення сталого розвитку суб'єктів страхового підприємства;

6) захист інтересів страхувальників через створення гарантійних фондів страхових виплат;

7) антишахрайські дії, які передбачають об'єднання зусиль усіх страхових компаній у боротьбі зі страховим шахрайством і відмиванням грошей, отриманих злочинним шляхом, запобігання злочинам у взаємовідносинах між страхувальниками та страховими компаніями.

Вважаємо, що перше головне завдання й елемент у формуванні системи економічної безпеки – передбачення та випередження можливих загроз, що призводить до кризового стану суб'єктів страхового підприємства. З цією метою мають запроваджуватися системи раннього попередження та реагування. Такі системи дають змогу виявляти больові точки, проблеми у діяльності страхових компаній, які можуть призвести до негативних результатів і спричинити негаразди на страховому ринку загалом. З іншого боку, за допомогою цих систем виявляються додаткові можливості для суб'єкта страхового підприємства покращити свої фінансові результати чи змінити (удосконалити) застосування системи управління ризиками.

У вітчизняному страховому підприємстві застосовуються тести раннього попередження, які розроблені Нацкомфінпослуг і затверджені Розпорядженням «Про затвердження рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків» №3755 від 17.03.2005 р.[5]. Це система порівняння фактичних фінансових показників діяльності страхових компаній (капіталу, активів, перестраховування,

страхових резервів, дохідності, ліквідності) з визначеними Нацкомфінпослуг нормативними показниками, їх узагальнення та оцінка ризиків діяльності страховиків. Тести раннього попередження передбачають розрахунок 11 показників для страхових компаній ризикових видів страхування та 9 – для страхових компаній життя. Суккупність показників розраховується Нацкомфінпослуг, а отримані результати є інформацією з обмеженим доступом, що не підлягає розголошенню та є невідомою.

Запровадження процедури аналізу фінансового стану страхових компаній є позитивним фактом, але закритість результатів такого аналізу (розподіл страхових компаній за результатами тестування) впливає на їх малу ефективність. За своєю характеристикою тести раннього реагування дають змогу виявляти ступінь проблемності страхових компаній і, таким чином, ухвалювати відповідні рішення щодо протидії дестабілізуючим впливам. Тому результати тестів раннього попередження мають бути відкритими і доступними. Їх розрахунок має здійснювати не лише Нацкомфінпослуг, але й страхові компанії, які б у річних звітах представляли отримані результати. Відповідно, Нацкомфінпослуг здійснювала б відповідні перевірки, і залежно від отриманих результатів застосовувала заходи впливу.

Окрім цього, одночасно необхідна низка змін у законодавчі документи задля посилення економічної безпеки вітчизняних страхових підприємницьких структур. На нашу думку, у чинному законодавстві треба:

1) внести зміни щодо збільшення обсягів статутних капіталів страхових компаній: для ризикових компаній до 5 млн євро, для страхових компаній життя – до 10 млн євро. Це сприятиме концентрації страхового капіталу, зменшенню кількості страхових компаній та утворення більш капіталізованих страхових підприємницьких структур;

2) визначити конкретну мінімальну величину обсягу гарантійного фонду. У вітчизняному законодавстві не визначено його мінімального розміру, але встановлено його складові – додатковий, резервний капітал і нерозподілений прибуток. Норма щодо конкретного обсягу гарантійного фонду має бути однією з умов для створення суб'єкта страхового підприємництва;

3) ухвалити нормативно-правовий акт щодо критеріїв і нормативів діяльності страхових компаній, де б визначалися відповідні показники, зокрема щодо нормативів достатності капіталу, нормативів ліквідності капіталу, а також конкретні заходи впливу, які застосовуватимуться до суб'єктів страхового підприємництва у разі порушень як незначних, так і тих, які призвели до значних втрат. Нацкомфінпослуг розроблено положення про нормативи достатності та ліквідності страховиків, але не затверджене;

4) активізувати використання стрес-тестів страховими компаніями України. Поки що розроблено відповідні рекомендації щодо загальних підходів до застосування стрес-тестів, але практика їх використання є недостатньою через рекомендаційний характер і відсутність чітких математичних підходів для відповідних розрахунків і, як наслідок, визначення можливих кризо-

вих ситуацій. У відповідних чинних правових документах мають бути запропоновані методики, відповідно до яких будуть розроблені стрес-тести.

Поряд із відповідними змінами у вітчизняному законодавстві рівень економічної безпеки суб'єктів страхового підприємництва залежить і від управління ризиками на рівні кожної окремої страхової компанії. Між тим, на діяльність страхових компаній мають вплив різні групи ризиків: індивідуальні (характерні для окремої страхової компанії як суб'єкта господарювання, так і ризики, пов'язані з наданням страхових послуг – ризик андеррайтингу, ризик управління страховим портфелем, ризик формування та інвестування страхових резервів); системні (зумовлені зовнішніми чинниками, що впливають на весь страховий сектор країни).

Управління ними ґрунтується як на специфічних механізмах (зокрема з використанням математичного аналізу), так і на внутрішньому ризик-менеджменту, який включає такі етапи: ідентифікацію ризику, оцінку ризику, передавання ризику, запобігання ризику та фінансування ризику. Особливо актуальним нині є внутрішній ризик-менеджмент з огляду на запровадження системи Solvency II, де набагато більше уваги починають приділяти саме ризик-менеджменту страхових компаній та новим нормативам платоспроможності.

В Україні порядок фінансового оздоровлення та банкрутства страхових компаній визначено Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» № 2343 від 14.05.1992 р. (який діє щодо різних видів діяльності, у тому числі для страхової) та низкою інших нормативно-правових документів [6; 7; 8]. Відзначимо, що специфіка страхового підприємництва зумовлює необхідність розроблення спеціального порядку фінансового оздоровлення страхових компаній. Першочерговим є застосування заходів щодо оздоровлення страхових компаній, а процедура ліквідації має застосовуватися лише тоді, коли фінансове оздоровлення недоцільне чи неможливе. Це можна пояснити тим, що ліквідація страхової компанії (ще й досить відомої) здебільшого створює негативне сприйняття і впливає на рівень довіри до страхових компаній та інших фінансових посередників.

Важливо, щоб фінансове оздоровлення, як елемент системи економічної безпеки страхового підприємництва, проводилось при перших ознаках загрози (про що вказуватимуть результати тестів раннього реагування, стрес-тестування) невиконання зобов'язань перед клієнтами. Має бути розроблений чіткий план фінансового оздоровлення, у якому можуть міститися оцінка фінансового стану, можливості участі власників суб'єкта страхового підприємництва в його фінансовому оздоровленні (наприклад, шляхом збільшення статутного капіталу), заходи щодо зміни страхових тарифів, умов страхування, внесення коректив у структуру активів та страхового портфеля.

Для здійснення належного фінансового оздоровлення суб'єктів страхового підприємництва доцільно активніше застосовувати процедуру тимчасової адміністрації. Відповідно до норм Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансо-

вих послуг» тимчасову адміністрацію призначають на підставі: систематичного порушення страховою компанією законних вимог Нацкомфінпослуг; невиконання страховою компанією протягом 30 робочих днів 10 і більше відсотків своїх прострочених зобов'язань; арешт або набрання законної сили обвинувачувального вироку щодо злочинних діянь керівників страхової компанії; вчинення страховою компанією дій щодо приховування рахунків, будь-яких активів, реєстрів, звітів, документів; необгрунтована відмова страхової компанії у наданні документів чи інформації Нацкомфінпослуг. У розпорядженні «Про затвердження Положення про застосування Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України заходів впливу» № 125 від 13.11.2003 р., розпорядженні «Про затвердження Методичних рекомендацій тимчасовим адміністраторам щодо організації роботи тимчасової адміністрації у страхових компаніях» № 648 від 07.07.2011 р., розпорядженні «Про затвердження Положення про особливості застосування заходів впливу у вигляді відсторонення керівництва від управління фінансовою установою та призначення тимчасової адміністрації та про внесення змін до деяких нормативно-правових актів» № 416 від 27.03.2008 р. детальніше виписана організація роботи тимчасових адміністраторів у страхових компаніях. Практика введення тимчасових адміністраторів у вітчизняні страхові компанії є: у квітні 2009 р. у чотирьох страхових компаніях працювали тимчасові адміністратори, у 2010 р. – у 10 страхових компаніях. Але результати їх роботи є невідомими.

Якщо заходи щодо фінансового оздоровлення не принесли відповідного результату, необхідно застосувати процедуру ліквідації, яка визначається після визнання боржника банкрутом і спрямована на припинення діяльності суб'єкта страхового підприємництва для здійснення заходів щодо задоволення визнаних вимог. Згідно з вітчизняним законодавством припинення діяльності страхової компанії можливе: за рішенням вищого органу страхової компанії; на підставі рішення суду за поданням органів, що контролюють діяльність страхової компанії у разі систематичного або грубого порушення законодавства чи в порядку, встановленому Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом».

Ліквідація страхової компанії проводиться призначеною нею ліквідаційною комісією, а у разі припинення діяльності компанії за рішенням суду – ліквідаційною комісією, що призначається судом. При здійсненні ліквідаційної процедури може бути проданий цілісний майновий комплекс страховика-боржника, покупцем якого може бути тільки страхова компанія.

У разі визнання господарським судом страхової компанії банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури всі договори страхування, укладені таким суб'єктом страхового підприємництва, за якими страховий випадок не настав до дати прийняття зазначеного рішення, припиняються. Страхувальники мають право вимагати повернення частини сплаченої страховику страхової премії пропорційно різниці між строком, на який було укладено договір страхування, і строком, протягом яко-

го фактично діяв договір страхування. Ця правова норма може застосовуватися до усіх договорів страхування, окрім договорів страхування життя, які укладаються не на один рік, а сплата страхових премій здійснюється тривалий час з певною періодичністю. При достроковому розірванні договору страхування життя передбачена виплата викупної суми. На нашу думку, окремо мала б бути відповідна правова норма щодо розрахунків із страхувальниками (застрахованими особами) при ліквідації страхової компанії життя.

Страхувальники за договорами страхування, за якими страховий випадок настав до дня прийняття господарським судом постанови про визнання страховика банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури, мають право вимагати виплати страхового відшкодування. Їхні вимоги належать до першої черги вимог і підлягають задоволенню у такому порядку [6; 7]:

1) вимоги за договорами особистого страхування, за якими страховий випадок настав до дня прийняття господарським судом постанови про визнання страховика банкрутом;

2) вимоги фізичних осіб за іншими договорами страхування, за якими страховий випадок настав до дня прийняття господарським судом постанови про визнання страховика банкрутом;

3) вимоги за договорами особистого страхування, припинених достроково (право вимоги повернення частини сплаченої страхової премії);

4) вимоги фізичних осіб за іншими договорами страхування, припинених достроково;

5) вимоги юридичних осіб за іншими договорами страхування, за якими страховий випадок настав до дня прийняття господарським судом постанови про визнання страховика банкрутом;

6) вимоги юридичних осіб за іншими договорами страхування, припинених достроково.

Необхідно, щоб, *по-перше*, процес ліквідації страхових компаній знаходився під контролем органів державної влади, зокрема Нацкомфінпослуг, яка у цей період лише здійснює аналіз фінансового стану страхової компанії-боржника з метою виявлення можливості чи неможливості відновлення платоспроможності чи обґрунтування доцільності введення процедури ліквідації. Під особливим контролем Нацкомфінпослуг має бути процес ліквідації й філій страховиків-нерезидентів. Нині є прийняте відповідне Розпорядження «Про затвердження Порядку ліквідації філій страховиків-нерезидентів» № 6504 від 07.12.2006 р.

По-друге, у чинному законодавстві не визначені особливості дії договору перестрахування у процесі ліквідації перестраховика чи перестраховальника. Вважаємо, що вони також мають переставати діяти. При цьому перестраховальник має право вимоги на отримання страхового відшкодування, пов'язаного із настанням страхового випадку чи має право на повернення сплаченої страхової премії за період дострокового припинення договору перестрахування.

По-третє, у відповідних правових документах (наприклад, у Законі України «Про банкрутство небанків-

ських фінансово-кредитних організацій») більше конкретизувати особливості банкрутства страхових компаній, де б визначалися процедура припинення діяльності суб'єкта страхового підприємства, порядок розрахунку сум вимог кредиторів. Зокрема, вбачаємо за доцільне, змінити діючу черговість задоволення вимог кредиторів: вимоги «юридичних осіб за іншими договорами страхування, за якими страховий випадок настав до дня прийняття господарським судом постанови про визнання страховика банкрутом» за черговістю мають бути третіми, а далі у вказаному порядку вимоги щодо договорів, які припинені достроково. Необхідно визначити вимогу 7 – вимоги перестраховальників за договором перестраховання.

У цьому документі мали б також розкритися норми щодо порядку створення гарантійних фондів, за кошти яких здійснювалися б страхові виплати клієнтам неплатоспроможних компаній. За допомогою цього механізму формується безпека та підтримується стабільність у вітчизняному страховому підприємстві при виникненні ризику невиконання страховою компанією, прийнятих на себе зобов'язань у період дії договору страхування. Як свідчить світова практика, гарантійні фонди створюються як для здійснення виплат за окремими видами страхування, так і для захисту страхувальників за усіма видами страхування неплатоспроможних страхових компаній. Найчастіше фонди створюються для здійснення виплат за такими видами страхування: страхування цивільної відповідальності автовласників, інших видів обов'язкового страхування, а також страхування життя.

На нашу думку, по-перше, формування гарантійних фондів найбільш актуальне для видів особистого страхування, особливо страхування життя, через їх соціальну значущість, доцільність стимулювання їх розвитку у зв'язку з інвестиційними можливостями, довгостроковість і, як наслідок, більш високими ризиками для споживачів. По-друге, створення гарантійних фондів для інших видів страхування має здійснюватися об'єднаннями страхових компаній, які матимуть статус саморегулюючої організації. На нашу думку, участь у таких фондах може бути обов'язковою або добровільною. Участь страхових компаній у гарантійних фондах щодо страхування життя та обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів має бути обов'язковою. Цю норму необхідно прописати у нормативно-правових документах як умову отримання ліцензії на здійснення певного виду страхування.

Як свідчить світова практика, такі гарантійні фонди функціонують, наприклад, у Франції, де єдина система гарантій фінансової нестабільності страховиків у сфері особистого страхування у випадку банкрутства страхової компанії компенсує 70 тис. євро за договорами страхування життя та 90 тис. євро – за договорами страхування у випадку хвороби, нещасних випадків, непрацездатності. У США у межах кожного штату функціонує свій фонд гарантування, а участь у них обов'язкова для усіх страхових компаній. Якщо компанія не може виконувати взяті зобов'язання, то відповідальність несе фонд за виконання зобов'язань перед страхувальниками. У Канаді така установа називається Компенсаційною корпорацією зі страхування майна та від нещасних випад-

ків. У Казахстані створено фонд гарантування виплат за трьома видами обов'язкового страхування – страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів, цивільно-правової відповідальності перевізника перед пасажиром, цивільно-правова відповідальність туроператора та турагента. У Великобританії у 1975 р. створено особливу структуру – Управління із захисту споживачів, при якій існує спеціальний компенсаційний страховий фонд для страхувальників, що формується за рахунок відрахувань страхових компаній.

Отже, основна ціль гарантійних фондів захисту страхувальників полягає у захисті інтересів страхувальників, пов'язаних із страховими виплатами. Тому ці структури є одним із головних елементів системи економічної безпеки і доповнюють діючу систему державного регулювання та нагляду страхового підприємства в країні.

Ще одним функціональним елементом системи економічної безпеки є боротьба із відмиванням грошей та страховим шахрайством. При цьому заходи протидії та виявлення цих процесів мають здійснюватися комплексно – на міжнародному рівні, на рівні держави, на рівні кожного окремого суб'єкта страхового підприємства через виражений не лише економічний, але й соціальний характер цих дій. На міжнародному рівні основоположними у протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, є 40 Рекомендацій та 9 Спеціальних Рекомендацій Міжнародної групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням доходів, а також відповідні принципи та стандарти Міжнародної асоціації страхових наглядачів. Поряд з міжнародними ініціативами щодо боротьби з відмиванням грошей та страховим шахрайством створюються й національні інструменти для боротьби з цими явищами. Зокрема, зменшення обсягів тінювих схем напряму залежить від державного регулювання, спрямованого на регламентування високого рівня прозорості діяльності страхових компаній, налагодження системи інформаційно-аналітичного забезпечення взаємодії між правоохоронними і наглядовими органами за фінансовим сектором, представниками страхового та банківського бізнесу. Вагому роль у протидії відмиванню коштів, одержаних злочинним шляхом, покладено безпосередньо на страхові компанії, які мають, на нашу думку: повідомляти про сумнівні операції Державну службу фінансового моніторингу; встановлювати правила проведення внутрішнього фінансового моніторингу; запроваджувати механізми оцінки ефективності системи внутрішнього контролю; розробити критерії оцінки проведення клієнтом фінансових операцій з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом.

ВИСНОВКИ

Низька ефективність системи раннього реагування, низький рівень менеджменту страхових компаній, неналежне формування страхових резервів, відсутність відповідних процедур оцінки ризиків визначають проблемність та небезпеки страхового підприємства України. Тому формування відповідними органами дер-

жавної влади, насамперед, органом страхового нагляду системи управління економічною безпекою страхових підприємницьких структур потребує розроблення наукової концепції економічної безпеки страхових підприємницьких структур, де б визначалися небезпеки та загрози, підходи до створення служб гарантування економічної безпеки страхових підприємницьких структур.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямі передбачатимуть вивчення небезпек, що характерні страховому підприємництву в глобалізаційних умовах, обґрунтування системи інформаційної, кадрової безпеки суб'єктів страхового підприємництва. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Нові вектори розвитку страхового ринку України : монографія / О. В. Козьменко, С. М. Козьменко, Т. А. Васильєва та ін. ; кер. авт. колективу д. е. н., проф. О. В. Козьменко. – Суми : Університетська книга, 2012. – 317 с.

2. Страховий ринок України: стан та перспективи розвитку : монографія / С. О. Булгакова, А. В. Василенко, Л. І. Василенко та ін. ; за заг. ред. А. А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2007. – 460 с.

3. Залетов О. М. Убезпечення життя: монографія / О. М. Залетов. – К. : Міжнародна агенція «Бізон», 2006. – 688 с.

4. Страхування в системі економічної безпеки : монографія / Керівник авт. кол. проф. Р. І. Тринько. – Львів : ЛьвДУВС, 2008. – 328 с.

5. Про затвердження рекомендацій щодо аналізу страховиків: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 17.03.2005 р. № 3755 [Електронний ресурс] / Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN12426.html

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо черговості задоволення вимог страхувальників у разі ліквідації страховика: Закон України від 17.12.2008 № 675-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/675-17>

7. Про затвердження Положення про особливості забезпечення правонаступництва за укладеними договорами страхування у разі реорганізації страховиків: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 04.06.2004 р. № 913 [Електронний ресурс] / Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0776-04>

8. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>

REFERENCES

Kozmenko, O. V., Kozmenko, S. M., Vasylieva, T. A. ta in. *Novi vektory rozvytku strakhovoho rynku Ukrainy* [New vectors of the insurance market of Ukraine]. Sumi: Universytetska knyha, 2012.

Bulhakova, S. O., Vasylenko, A. V., Vasylenko, L. I. ta in. *Strakhovyy rynek Ukrainy: stan ta perspektyvy rozvytku* [Insurance Market in Ukraine: status and prospects]. Kyiv: Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, 2007.

Zalietov, O. M. *Ubezpechennia zhyttia* [Life Insurance]. Kyiv: Mizhnarodna ahentsiia «Bizon», 2006.

Strakhuvannia v systemi ekonomichnoi bezpeky [Insurance in the economic security]. Lviv: LvDUVS, 2008.

“Pro zatverdzhennia rekomendatsiy shchodo analizu strakhovykyv [On approval of recommendations for the analysis of insurers]”. Derzhavna komisiia z rehuliuвання rynkiv finansovykh posluh Ukrainy. http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN12426.html

“Zakon Ukrainy vid 17.12.2008 № 675-VI [Law of Ukraine from 17.12.2008 № 675-VI]”. Verkhovna Rada Ukrainy. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/675-17>

“Rozporiadzhennia Derzhavnoi komisii z rehuliuвання rynkiv finansovykh posluh Ukrainy vid 04. 06. 2004 r. № 913 [Order of the State Commission for Regulation of Financial Services Markets of Ukraine from 04.06.2004, № 913]”. Derzhavna komisiia z rehuliuвання rynkiv finansovykh posluh Ukrainy. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0776-04>

“Pro strakhuvannia: Zakon Ukrainy vid 7.03.1996 r. № 85/96-VR [About Insurance: Law of Ukraine from 07.03.1996, № 85/96-VR].” Verkhovna Rada Ukrainy. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>